

University of Groningen

Orthopedagogische thuisbegeleiding met het Portage Programma Nederland

Sipma, Willemien Geertje

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1996

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Sipma, W. G. (1996). *Orthopedagogische thuisbegeleiding met het Portage Programma Nederland*. [, Rijksuniversiteit Groningen]. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

SAMENVATTING

De laatste twintig jaar is het belang van vroegtijdige onderkenning van opvoedingsproblemen in gezinnen algemeen onderkend. Als logisch gevolg hierop ontstond er zowel maatschappelijke als wetenschappelijke interesse voor vroegtijdige interventie bij opvoedingsproblemen. Een van de vormen van vroegtijdige orthopedagogische interventie betreft het Portage Programma Nederland (PPN), een van oorsprong Amerikaans programma voor gezinnen met kinderen in de ontwikkelingsleeftijd van nul tot zes jaar, dat aangepast is aan de Nederlandse situatie. Het programma is bedoeld voor de begeleiding van gezinnen met (dreigende) opvoedingsproblemen, die al dan niet samenhangen met een ontwikkelingsprobleem bij het kind. Een van de uitgangspunten van dit programma is dat de begeleiding het meeste resultaat heeft als deze in de thuissituatie plaatsvindt met actieve betrokkenheid van de dagelijkse opvoeders. Verondersteld wordt dat een planmatige en cyclische werkwijze hierbij het meest geschikt is. Daarnaast baseert de werkwijze zich op leertheoretische principes.

In dit onderzoek wordt aandacht besteed aan de uitkomsten van het Portage-project Groningen, waarin de afgelopen acht jaar de klinische relevantie en de effectiviteit van dit programma onderzocht werd bij twee doelgroepen. De ene doelgroep wordt gevormd door gezinnen met een kind met een ernstige mentale beperking; de andere doelgroep bestaat uit gezinnen met matige opvoedingsproblemen, die niet samenhangen met een ontwikkelingsprobleem bij het kind. Bij deze gezinnen hebben de opvoedingsproblemen meestal betrekking op de dagelijkse omgang tussen ouders en kind. In het project werd het PPN ontwikkeld tot een vorm van orthopedagogische thuisbegeleiding, waarin de opvoeding centraal staat.

In hoofdstuk 2 wordt het opvoedingskader uitgewerkt. Opvoeden wordt opgevat als een transactioneel proces waarin de verschillende componenten van de opvoedingssituatie op elkaar inwerken. De opvoedingssituaties van de beide doelgroepen worden omschreven als verzwaaard of gespannen, waarin niet de bereidheid maar eerder de bekwaamheid van de opvoeder om op te voeden bedreigd wordt. Verwacht wordt dat in een dergelijke opvoedingssituatie opvoeders de nodige betrokkenheid en inzet kunnen opbrengen om baat te kunnen hebben bij de begeleiding met het PPN. De term begeleiding is gekozen om te benadrukken dat er tussen thuisbegeleider en opvoeders een samenwerkingsrelatie bestaat, waarin ieder vanuit de eigen deskundigheid kan bijdragen aan het oplossen of verminderen van de (dreigende) opvoedingsproblemen.

Hoofdstuk 3 beschrijft hoe het Amerikaanse Portage Model zich heeft ontwikkeld tot het PPN. De uitgangspunten, het interventiemodel en de Portage-materialen worden toegelicht. Overeenkomsten en verschillen tussen beide programma's worden beschreven en beargumenteerd.

In hoofdstuk 4 staat het onderzoek naar de effecten van orthopedagogische thuisinterventie in het algemeen en van het Portage Programma in het bijzonder centraal. Verschillende methodologische problemen en de hiervoor meestal gekozen oplossingen komen hier aan de orde. Benadrukt wordt dat de effectiviteitsvraag het beste beantwoord kan worden door analyses met instrumenten die niet aan het programma ontleend zijn. Vervolgens worden verschillende buitenlandse en Nederlandse Portage effectonderzoeken in het algemeen beschouwd.

In hoofdstuk 5 en 6 worden twee quasi-experimentele onderzoeken gepresenteerd waarin de effectiviteit en de klinische relevantie van het PPN centraal staan. Beide onderzoeken zijn deelonderzoeken van het Portage-project Groningen. Het ene onderzoek (1989-1991) betreft 21 gezinnen met een kind met een ernstige mentale beperking. Het andere onderzoek (1991-1995) betreft 46 gezinnen met matige opvoedingsproblemen. Geconcludeerd wordt dat de ontwikkeling van het kind minder gemakkelijk (blijvend) te beïnvloeden is dan de opvoedingsproblemen in het gezin. Gegeven het quasi-experimentele design is het echter niet mogelijk om de gevonden veranderingen zondermeer aan de begeleiding toe te schrijven. Ouders en thuisbegeleiders zijn overwegend positief over de werkwijze en de effecten ervan. De klinische relevantie van het programma kan in beide onderzoeken worden aangetoond.

In hoofdstuk 7 wordt een terugblik gegeven op het Portage-project Groningen. De uitkomsten van de beide onderzoeken worden samengevat, de tekorten en de methodologische problemen worden besproken en de doelstellingen worden geëvalueerd. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de implicaties van de onderzoeksuitkomsten voor de praktijk van orthopedagogische thuisbegeleiding. Enkele voorwaarden om het PPN met succes in gezinnen uit te kunnen voeren worden behandeld. Zowel verdiensten als mogelijke valkuilen van het programma komen aan de orde. Het belang van het opvoedingsperspectief wordt hier benadrukt, omdat het programma ten onrechte uit kan nodigen tot een overmatige aandacht voor de ontwikkelingsvoortgang van het kind. Vanwege twee redenen wordt terughoudendheid bij het gebruik van het programma bepleit: enerzijds omdat de effectiviteit van de begeleiding niet in alle gevallen en niet op alle relevante variabelen aangetoond kon worden, anderzijds omdat onnodige professionalisering van opvoeden moet worden voorkomen. Tot slot komen enkele overwegingen

over toekomstig onderzoek aan de orde. Het blijkt dat nog veel vragen onbeantwoord zijn en dat verschillende nieuwe vragen zijn opgekomen. Aangegeven wordt dat het huidige onderzoek te weinig zicht geeft op de (lange termijn-) effecten van de begeleiding op de ontwikkeling van het kind, de opvoedingscompetentie van de ouders, en de kwaliteit van de omgang tussen ouders en kind. Ook de 'afstemmingsproblemen' verdienen meer aandacht, omdat op basis van deze studie naar slechts één methode van thuisbegeleiding onderzocht kon worden. Van belang is ook verder onderzoek naar het gebruik van de planmatige en cyclische werkwijze van het programma bij andere doelgroepen.